ca în balada „Ştefan-Vodă şi Miul“ din *Revista critică-literară*, III (1895), p. 184.

Alte variante au: *Crimului*, — ceea ce ar face să se creadă că e vorba de *Crâm* (Crimeia), — pe când, de fapt, e vorba de nişte munţi acoperiţi cu *crină*, sau pădure de *crin* (specie de arin, pentru care v. Panţu, *ad loc.*).

Trebue să adăugim, totuşi, că, adesea, „Munţii Crinului“ se pomenesc la un loc cu „ai Rozmalinului“ (Rusalinului, Rusalimului, etc.) şi că în culegerea de *Poveşti alese* a d-lui N. Mateescu (I, Vălenii-de-Munte, 1910, p. 106) se cuprinde şi „Povestea din *floarea crinului* şi a rosmalinului“.

Muntele **Hiriului.**

Intr'o variantă a basmului „Făt-Frumos şi Fata lui Roşu-Imparat“ din colecţia Fundescu (ed. IV, p. 35), Jumătate-de-om, iscodit de fată, după sfatul lui Făt-Frumos, „unde-i stă puterea“, îi răspunde, că în muntele *Hiriului* este un lac cu lapte dulce, şi acolo este un *porc*, şi în porc este un iepure, şi în iepure un cocoş, şi în cocoş sânt trei gândaci, şi în gândacii aceia îi stă puterea...“, — ceea ce, aflând Făt-Frumos, „încalecă şi pleacă la satul unde se află muntele *Hiriului*“ şi, cu tot avertismentul popii, la care se tocmise cioban, merge cu oile tocmai în acel munte, provoacă pe adversar la duel, strigându-i: „vino, *porcule*, să ne batem!“ şi, „după o luptă înverşunată“, îl răpune, îl spintecă şi pleacă cu gândacii din el acasă...

Din toate acestea, însă, noi vom conchide că numele muntelui nu e decât genetivul ngr. *χοιρίον, -ου = χοῖρος, -ου, „porc“ — şi că originalul basmului însuşi e, foarte probabil, grecesc.

V. Bogrea.

3.

Din sinonimica „Dracului“.

Bèstrega.

'Naiba: „Du-te la *bestrega!*“ (Mehadia, j. Caraş-Severin)' (*Comoara Satelor*, I [1923], 143).

E bulg. *beztraga* „fără urmă“, care apare la Românii din Macedonia subt forma adverbială *bestraga* 'à travers les champs'

BDD-A14737 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul“
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:14 UTC)

(G. Pascu, *Dictionnaire étym. macédoroumaine*, II, 211, no. 451) şi la Românii din Albania, în expresia: *U lo bèstraga*, „a plecat, a fugit fără urmă", lit.: „o luă la sănătoasa, fără a i se mai puteà da de urmă", relevată de Capidan (*Elementul slav în dialectul aromân*, ed. Acad. Rom., Bucureşti 1925, p. 58 [1]).

Pentru sens, cf. megl. *ştiva* „urmă" (Per. Papahagi, *Megleno-Românii*, II, 121) = gr. στίβος, „pas, urmă, drum" (?) şi mr. *stifa s-feaţe draclu* = dracul se făcù nevăzut (Per. Papahagi, *Graie aromâne*, p. 143; Dalametra, s. v. *stifa* cu trimitere la *stihiò* = stafie), — de unde şi *stifusiri*, „a pierì, a dispăreà", — care e credem, identic cu serbo-cr. *stiva*, *istiva*, turc. *istifè*, „Krümmel, Meerschaum", explicat odinioară de Miklosich (*Türk. Elem. in d. südost-u. osteurop. Sprachen*, I², 131) din ngr. στίφινος, iar de curând (*Arhiv f. sl. Philologie*, XXXVII, 395) din εἰς Θῆβαι (Teba beoţiană fiind vestită prin frumuseţea spumei-de-Mare), — dacă nu turc. *istifè*, „demission"; cf. de altfel, în sfârşit, şi dr. *tiva*: „*tiva*, băete!" (Creangă, ed. „Minerva", Glosar) [2].

Cel din lăgărie.

Se zice în popor (com. Brăneşti, Dâmboviţa) la 'drac': „Ucigă-te *cel din lăgărie*".

Zanne (*Proverbele*, VII, 30), din care luăm expresia, spune că ea se întrebuinţează numai de către femei şi că cuvântul *lăgărie* înseamnă la popor „un loc unde e zarvă, gălăgie mare".

Zanne, foarte probabil, se gândià la... *logoreie* şi ar fi mai curând permis a ne gândì la *răgălie* 'Wurzel, Stamm': „îşi aduse o *răgălie* de stejar grea de o purtă în umere" (Dosofteiu, *VS.*, 327, 6 Lacea), *răgălie -ii*, „rădăcinile plantelor de pe marginea apelor, acelea în care se ascund peştii sau racii" (Codin, *O samă de cuvinte* p. 63), identic, probabil, cu **algărie* (din *algă*), sau mai degrabă cu ngr. λυγαρία, ἡ, „osier" (Legrand-Pernot,

[1] *Ibid.*, p. 358, se relevă mr. *iandză* „naiba" = mbulg. *jendza*, despre care v. *Arch. f. sl. Phil.*, XVII, 135.

[2] Şi pentru dr. *Du-te'n budura* = pustiu, nelocuit de oameni, locuinţa necuratului (v. *Dicţ. Acad.*, s. v. *búdur* = o stâncă mare şi cu oarecare vegetaţie neregulată, unde capra neagră se ţine mai adesea) găsim la Românii transdanubieni un corespondent: megl. *Ţe ţ-ai bùtură* 'Ce ţi-e? Ce mi te tot mânii?', *Nu-ţi-aĭ bùtură* 'n'are nimic' [cf. dr. *n'are nici pe dracu*!] (Per. Papahagi, *Megleno-Românii*, I, 63).

BDD-A14737 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:14 UTC)

Chrestomathie gr.-mod., (gloss.[1]): forma *lăgărie* ar fi în acest caz, cea intermediară.

Mai probabil însă avem a face cu un nume de localitate (pe care dicţionarele geografice de care dispunem îl ignorează)[2].

Ghitcu.

Se zice la 'drac' prin Moldova de sus (Furtună, *Vremuri înţelepte*, p. 91; cf. DR., II, 789).

E, de sigur, ruten. *dïdъko*, *dïtъko* (pron. *ğitko*), „Bergmännchen, Teufel" (Želechowski, I, 184, 186).

Veliar.

'Cuv[ânt] ovr[eesc]: drac satană' (Glosariul Golescului, f. 291; după excerptele d-lui G. T. Kirileanu).

Evident, biblicul Βελίαρ (Βερίαλ, *Beryâl*) variantă a lui Βελίαλ *(Belial)*, care, el însuşi, apare, ca *Velial*, şi'n „Ţiganiada" (ed. Cardaş, p. 496, împreună cu *Velzăvuv* = Beelzebub): „Τίς δὲ συμφώνησις χριστῷ πρὸς Βελίαλ; (II, Cor., VI, 15) şi despre care am vorbit în DR., III, 454, n. 3.[3] **V. Bogrea.**

[1] De aici şi mr. *ligăreauă*, „răchită" (Capidan, *Românii nomazi*, p. 124). Cu mr. *lăgară* = λαγάρα 'lie, marc' (Pascu, *Dict. ét. du mr.*, II, 55, no. 1009) nu pare a aveà nici o legătură cuvântul nostru.

[2] *Frânga*, alt n. al dracului (Zanne, *l. c.*, p. 8) înseamnă, poate: cel cu tichie de *frânghie* (francească). — Din acelaşi volum culegem, ca n. pentru drac: *„Izicuţă* dracu" (p. 28: prin aluzie la un om neastâmpărat) şi *înger-de-baltă* (p. 21), *Scaloiu* (p. 148, din *scaloiu*, „usturoiu", „grăunte": acest din urmă sens, atestat în glosariul Codin, explică denumirea), iar la Românii sudici: *Şuca*, *Daracu* (p. 13; celelalte: „Ţriscatarat", „Sl'icrepanuma", „Cosfor" sânt, cu greşeli de tipar sau de transcriere: *Triscatarat*, *s'l'i creapă numa* = să-i crepe numele, *Eosfor*). — La cunoscutul *Benga* = ţig. *beng* 'Teufel' (cf. şi Tiktin, *ad voc.*) se adauge şi *Benghisu* = Dracul: Mă ia *benghisu* de fug" (rev. *„Comoara Satelor"*, III, [1925], p. 78), pentru a cărui formaţiune cf. şi ţig. *banges* 'krumm' (adv.) faţă de *bango*, idem, adj. (v. Wlislocki, *Die Sprache der transsilv. Zigeuner*, p. 73)

[3] Insemnăm aici alte câteva nume ale Dracului, pe cari le culegem din rev. „Comoara Satelor", III (1925): *Anghipeţ*, *Dadulea* (p. 49), *Ghitcu* (50), *Sgaiba*, *Sgâmbea* (52). — *Matracucă*, de a cărui origine ca apelativ, cu înţelesul de „femeie urîtă, cu apucături rele", ne-am ocupat altă dată aici (DR., I, 263) şi căreia Şăineanu îi dădeà o explicaţie imposibilă (*mitră* + *cucă!*), se întâlneşte şi ca n. masculin de persoană în zicătoarea: „de pe vremea lui *Matracucă*, de când e *Matracuca*", (Zanne, *Proverbele*, VI, 200), ceea ce intră de altfel, foarte bine în explicaţia noastră; cf. însă şi: *matracucă*, „femeie de nimic, proastă sau gură-spartă" (ibid), *mâcă*, *matrucă*, *handracucă*, „se zice femeilor proaste" (rev. „Ion Creangă", IV, 369).

BDD-A14737 © 1924-1926 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:01:14 UTC)